

Kolektivizáciu pred roľníkmi tajili

Pravda; 284/2016; 08/12/2016; s.: 8,9; redakcia ; Zaradenie: seriál

Vladimír Varinský z **Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici** sa venuje dejinám kolektivizácie na Slovensku v rokoch 1948 až 1960.

Vtedajší režim propagandisticky prezentoval, že všetci ľudia vítajú kolektivizáciu. Je zrejmé, že to tak nebolo.

Predstavitelia režimu vedeli, že kolektivizácia sa nestretne s ústretovosťou roľníkov. Aj preto ich neraz, naposledy ešte 7. júla 1948, verejne ubezpečovali, že v Československu k nej nedôjde. V ústave z mája 1948 zakotvili vlastníctvo pôdy do 50 hektárov, keďže kolektivizácia sa spájala so znárodnením pôdy. Bolo im však jasné, že bude potrebné realizovať veľkovýrobu aj v poľnohospodárstve.

Akým spôsobom?

V počiatočkoch to bolo veľmi nejasné. Dôležité však je, že sa počítalo s koexistenciou troch sektorov, a to štátneho, družstevného a súkromného. Do tohto uvažovania vstúpil diktát dvoch rezolúcií Informačného byra robotníckych a komunistických strán, ktoré bolo predĺženou rukou Moskvy, z júna 1948 a novembra 1949. Obe rezolúcie nepriamo naznačovali, že sovietske skúsenosti majú všeobecnú platnosť a hľadanie vlastných špecifických prístupov k realizácii veľkovýroby v poľnohospodárstve nemá žiadne opodstatnenie. Od tejto chvíle sa začali hľadať možnosti, ako prechod ku kolektivizácii s cieľom likvidovať súkromnú malovýrobu, maximálne utajiť. Možno povedať, že sa začal grandiózny podvod na roľníkoch.

Čo bolo zámerom združstevňovania?

Oficiálne malo ísť o realizáciu veľkovýroby v poľnohospodárstve. Predstavy však boli značne naivné. Predpokladalo sa, zjavne pod vplyvom falošne podávaných sovietskych skúseností, že už samotné horizontálne scelenie pozemkov povedie k výraznému zvýšeniu výroby. To jednoznačne nestačilo, potrebné boli aj rozsiahle investície. Tie prednostne išli do budovania strojárkej, zvlášť zbrojnej výroby. Ako sa ukázalo, ani neskoršie zvýšené investície do poľnohospodárstva nemohli bez záujmu sproletarizovaných roľníkov nič vyriešiť.

Roľníci sa nechceli spoločovať do družstiev. Nútili ich k tomu aj násilím či vydieraním.

Nezáujem výkonných roľníkov o vlastnú proletarizáciu v JRD bol celkom prirodzený. Istú ústretovosť pri zakladaní družstiev prejavovali vo väčšine prípadov len bezzemkovia, respektíve kovoroľníci a stavoroľníci, ktorí mali hlavné zamestnanie mimo poľnohospodárstva. Často išlo o komunistov, ale aj v tomto prípade bol ich vstup do JRD vynútený hrozbou straníckych postihov. Vo vzťahu k výkonným roľníkom sa nútenie realizovalo najmä ekonomickým znevýhodňovaním súkromného hospodárenia a plošne tzv. presvedčovacou prácou, ktorá však bola skôr psychologickým nátlakom.

Priniesla poľnohospodárska veľkovýroba v tom období očakávaný efekt?

Súkromný sektor v 50. rokoch sústavne zvyšoval svoj podiel na hrubej poľnohospodárskej výrobe v pomere k veľkosti pôdy, ktorou disponoval, a od roku 1956 aj v trhovej produkcii. Dialo sa tak aj napriek značným obmedzeniam, ktoré voči súkromným maloroľníkom štát vykonal, či už to bolo odobratie mechanizácie, ruinovanie cenovou politikou v rámci dodávkovvej povinnosti, alebo znevýhodňovanie pri nákupe priemyselných hnojív a produktov. Pritom družstvá dosahovali opačný efekt. Aj preto, napriek dvojnásobnému zvýšeniu produktivity práce v poľnohospodárstve do roku 1960, aj prostredníctvom kolektivizácie, objem poľnohospodárskej produkcie v Československu nedosiahol ani predvojnovú úroveň.

© AUTORSKÉ PRÁVA VYHRADENÉ

-END-